

Прилагане на законодателството на ЕС за борба с дискриминацията

Уебинар, организиран от Academy of European Law (ERA)
и Националния институт на правосъдието

28—29 септември 2020 година

Финансиран в рамките на програма „Права, равенство и гражданство“
на ЕК за 2014-2020г.

Търсене на ефективност

Средства за защита и санкции в случаите на дискриминация

Ефективност

- Намиране на правилните средства за постигане на дадена цел
- В настоящия контекст:
 - Способи за привеждане в действие на антидискриминационните норми на ЕС
 - Предписания за дължимо правомерно поведение
 - Мерки за защита срещу неправомерно поведение

Дискриминация

- Формулиране на целта: Равно третиране - основен принцип на правото на ЕС
 - Член 2 ДЕС
 - Член 3, параграф 3 ДЕС
 - Член 8, член 10 и член 18 ДФЕС
 - Харта на основните права на ЕС – дял III „Равенство“

Първично законодателство на ЕС

- Стратегии в областта на равното третиране
- Програми за насърчване на равните възможности
- Мерки за интеграция
- Забрана на дискриминацията
- Мерки за борба с дискриминацията – член 19 ДФЕС
- Мерки за прилагане на равното третиране и възможности на половете в областта на заетостта – член 157, параграф 3 ДФЕС

Привеждане в действие на основния принцип на много нива

- Принципът на равно третиране не се прилага пряко, необходимо е да бъде приведен в действие чрез законодателни актове, за да бъде гарантирана ефективността му
 - На основание член 19, параграф ДФЕС
 - Без да се засягат другите разпоредби на Договорите и в рамките на правомощията, които те предоставят на Съюза, Съветът може с единодушие, в съответствие със специална законодателна процедура и след одобрение от Европейския парламент, да приема необходимите **мерки за борба** с дискриминацията, основана на пола, расата или етническият произход, религията или убежденията, наличието на физическо или умствено увреждане, възрастта или сексуалната ориентация.
 - На основание член 157, параграф 3 ДФЕС
 - Европейският парламент и Съветът, като действат в съответствие с обикновената законодателна процедура, след консултация с Икономическия и социален комитет, приема **мерки, които осигуряват прилагането** на принципа за равни възможности и равно третиране на мъжете и жените в областта на заетостта и труда, включително и на принципа за равно заплащане за равен труд или труд с равна стойност.

Директиви

- На основание член 19 ДФЕС
 - Директива 2000/43 (раса)
 - Директива 2000/78 (рамкова в областта на заетостта)

- На основание член 157 ДФЕС
 - Директива 2006/54
 - Директива 79/7
 - Директива 92/85
 - Директива 2004/113
 - Директива 96/34
 - Директива 2010/41

Задължения, следващи от правото на ЕС

Задължения за ЕС - да съобразява в своята нормотворческа и правоприлагаща дейност принципа на равно третиране

Задължения за държавите членки - създаване на органи (проучвания, доклади, насърчаване на равното третиране), транспониране, отмяна на нормите, които противоречат на правото на равно третиране, въвеждане на процесуални способности (процесуално представителство от нестопански организации, тежест на доказване и др.), защита и съдействие на жертвите, въвеждане на санкции и прилагането им и други

Задължения *erga omnes* - за въздържане от действия или поведение, които нарушават забраната за дискриминация и други

Накратко за задълженията на ЕС и на държавите членки

Задължения на ЕС - изпълнение

Способи за защита:

- обжалване на актове по член 263 ДФЕС или възражение за незаконосъобразност по член 277 ДФЕС
- по повод преюдициално запитване за валидност по член 267 ДФЕС
 - C-236/09, Association belge des Consommateurs Test-Achats, ECLI:EU:C:2011:100 – невалидност на разпоредба за неограничена във времето дерогация от правилото за премии и обезщетения, независещи от пола
- иск за установяване на неправомерно бездействие по член 265 ДФЕС
- обезщетение по член 268 ДФЕС, вр. член 340, параграф 2 ДФЕС

Накратко за задълженията на ЕС и на държавите членки

- ЕС чрез институциите, органите, службите и агенциите при правоприлагането - прилага правото на ЕС при спазване на основните права, защитени от Хартата
- Приложно поле на Хартата - член 51, параграф 1 – C-617/10, т. 19
- Компетентност на Съда на ЕС – C-27/16

Прилагане на правото на ЕС

- Принципът е развит в директиви – следователно:
- Задължение за държавите членки за резултат, а не за форма
- Прилагането по принцип се извършва съобразно националното законодателство, с което са транспонирани директивите – може дори по-разширена защита
- Процесуална автономия – държавите членки определят компетентните органи и способите за защита на правата, които лицата черпят от правото на ЕС
- Прилагат се процесуалните норми и правила, установени в националното право

Държавата като свързващо звено

- Задължения по член 4, параграф 3 ДЕС – Иск за неизпълнение на задължение по чл. 258 ДФЕС
- Член 4, параграф 3 ДЕС По силата на принципа на лоялното сътрудничество, Съюзът и държавите-членки при пълно взаимно зачитане си съдействат при изпълнението на задачите, произтичащи от Договорите.
- Държавите-членки вземат всички общи или специални мерки, необходими за гарантиране на изпълнението на задълженията, произтичащи от Договорите или от актовете на институциите на Съюза.
- Държавите-членки съдействат на Съюза при изпълнението на неговите задачи и се въздържат от всякакви мерки, които биха могли да застрашат постигането на целите на Съюза.
- С-186/09, Комисия/Обединено кралство, ECLI:EU:C:2010:60; С-326/09, Комисия/Полша, ECLI:EU:C:2011:155 - Неизпълнение на задължение за транспониране на Директива 2004/113
- С-192/18, Комисия/Полша, ECLI:EU:C:2019:924 - Ново национално законодателство, което противоречи на правото на ЕС (различна пенсионна възраст на мъжете и жените съдии, намаляване на пенсионната възраст и оперативна самостоятелност на министъра на правосъдието дали да удължи периода на упражняване на съдийската функция)
- Имуществена отговорност на държавата при нищожен или незаконосъобразен нормативен акт поради несъответствие с правото на ЕС – по реда на ЗОДОВ
- С-571/16 – т. 5 от диспозитива

Изисквания

- Изведени от практиката на Съда на ЕС
- Равностойност – еднакво прилагане на вътрешните способности за защита спрямо нарушенията на националното и на правото на ЕС
- Ефективност - упражняването на правата, които лицата черпят от правото на ЕС да не бъде невъзможно или прекомерно трудно
- Право на ефективна съдебна защита
- Пропорционалност, адекватност и ефективна правна защита

Забрана на дискриминацията

- Общо правило за поведение
- По отношение на частноправните и публичноправните субекти
- Отнася се за всички форми на дискриминация – пряка, непряка и тормоз
- За дискриминация чрез актове, действия и бездействия

Изпълнение на задълженията за недопускане на дискриминация

- Доброволно изпълнение
- Прилагане на санкции
 - Изисквания към санкциите – ефективни, пропорционални и възпиращи
 - Задължението за въвеждане на санкции не е за форма, а за резултат – реална и ефективна защита, възпиращ ефект
- Видове санкции и принуда
 - Наказателни
 - Административнонаказателни
 - Административна принуда – принудителни мерки
 - Гражданскоправна отговорност – обезщетение за вреди
 - Дисциплинарна отговорност – в случаите на тормоз от служител

Наказателно-правни санкции

- Рамково решение 2008/913/ПРВ – сближаване на законодателните и нормативните разпоредби
- в България:
 - състави на специфични престъпления,
 - мотивът - квалифициращ признак на конвенционални престъпления

Административно-наказателна отговорност

- Предвидени в Закона за защита от дискриминация – глоби за физически лица и имуществени санкции за юридически лица
 - - за извършване на дискриминация
 - - за непредоставяне на информация или доказателства
 - - за неизпълнение на друго задължение, предвидено в закона
 - - за допустителство при извършване на дискриминация – на ръководител
 - - за неизпълнение на решение на КЗД или съда по този закон
- Налагат се едновременно с установяването на дискриминация от КЗД

Административни способности за защита и принуда

- Установяване на дискриминация – КЗД
 - Принудителни мерки за предотвратяване и преустановяване на нарушения:
 - задължителни предписания за отстраняване на нарушения,
 - спиране на изпълнението на решения или нареждания на работодатели, които водят или могат да доведат до дискриминация с различно съдържание
- Оперативна самостоятелност на КЗД

Гражданскоправни способности за защита и принуда

- Установяване на дискриминация - съд
- Осъждане да бъде преустановено нарушението, да бъде възстановено положението преди нарушението, да се въздържа от по-нататъшни нарушения
- Иск за обезщетение

Особености в България

- Два алтернативни режима за установяване на дискриминация – КЗД и съд
 - Разлика в правомощията
 - Обжалване на решенията на КЗД пред административен съд
 - Допълнително производство за обезщетение пред районен съд
 - Пълен обем правомощия на районния съд
 - Различно правно основание за обезщетяване в зависимост от ответника
- Обжалване на административни актове на основание противоречие с антидискриминационните норми – въпроси относно правния интерес при обжалване на общи и подзаконови административни актове

Гражданско-правна отговорност на частноправни субекти

- По общия ред – ЗЗД
- Имуществени вреди – пълна компенсация
- Неимуществени вреди – обезщетяване

Правомощия на националните съдилища при прилагане на правото на ЕС

- Да тълкуват в съответствие с нормата от правото на ЕС
- Да не приложат
- Да отправят запитване
- Директен ефект

Специфични процесуални норми

- Във връзка с процесуалната легитимация – участие на нестопански организации в подкрепа или вместо увредения –
 - C-507/18
- Във връзка с доказателствената тежест
- Във връзка със служебното начало – принцип на еквивалентност – ако прилага принципа за националните норми, трябва да го прилага и за правото на ЕС
- Във връзка с преклузивните срокове